

MAANDBLAD VOOR ACCOUNTANCY EN BEDRIJFSHUISHOUDKUNDE

ONDER REDACTIE VAN: R. A. DIJKER, G. P. J. HOGEWEG, PROF. TH. LIMPERG JR., A. NIERHOFF EN H. R. REDER.

RUBRIEK REDACTEUREN: EXAMEN-VRAAGSTUKKEN: Drs. ABR. MEY EN Drs. J. PAARDEKOOPEL — LITERATUUR: Drs. A. ROBLES —
BESLECHTE GESCHILLEN: Mr. P. J. DE KANTER — UIT DE FINANCIËLE HUISHOUDING DER OVERHEID: J. H. TEXTOR — UIT HET BUITEN-
LAND: W. BEIJDERWELLEN, J. E. ERDMAN, C. A. HUYSMAN EN A. M. VAN RIETSCHOTEN — EFFICIENTIE: C. A. BLAZER EN L. POLAK —
BELASTINGVRAAGSTUKKEN: P. K. NIEKERK — REPERTORIUM VAN TIJDSCHRIFT-LITERATUUR: MeJ. Dr. R. PHILIPS, Drs. G. L. GROENEVELD,
J. P. DE HAAN EN J. C. SPANGENBERG

MEDEWERKERS: PROF. Mr. Dr. H. W. C. BORDEWIJK, J. P. CROIN, Mr. P. J. DAM, E. VAN DIEN, W. H. ELLES, G. W. FRESE, PROF. Dr. Ir.
— J. GOUDRIAAN Jr., S. KONIJN, JAMES POLAK, PROF. Dr. N. J. POLAK, J. E. SPINOSA CATTELA, Dr. A. STERNHEIM —

SECRETARIS DER REDACTIE - C. VERWEY
TESSELSCHADESTR. 15 - AMSTERDAM, TEL. 82444

UITGEVER: J. MUISSES — PURMEREND
TELEFOON 77 — GIRO No. 15062

DE COPIE VAN INGEZONDEN BIJDAGEN WORDT NIET TERUGGE-
GEVEN. - NADruk IS GEOORLOOFD, ZOO DE BRON WORDT GE-
NOEMD. - BOEKEN TER RECENSIE EN ALLE ANDERE STUKKEN
VOOR DE REDACTIE ZENDE MEN AAN DEN SECRETARIS. —

VERSCIJNT MAANDELIJKS, BEHALVE IN DE MAAND AUGUSTUS.
ABONNEMENT PER JAAR F 10.—, FRANCO PER POST F 10.24, BUITEN-
LAND F 10.60. MEN ABONNEERT ZICH VOOR DEN GEHEELEN
JAARGANG —

INHOUD

Het afbetalingsstelsel in verband met de verbizondering in den detailhandel door Drs. J. A. Colthof	Blz. 113
Ingezonden	116
Inzake rekest der Vereeniging van Academisch gevormde accountants betreffende regeling accountants-examen door Drs. J. Modderaar, met naschrift van Mr. Dr. F. C. van Geer	
Belastingvraagstukken	120
Red. P. K. Niekerk	
Vraagstukken van bedrijfseconomischen aard, welke zich voordoen bij de toepassing van enkele belastingwetten	
Uit het Buitenland	122
Red.: W. Beijderwellen, J. E. Erdman, C. A. Huysman en A. M. van Rietschoten	
De begroting voor het bedrijf met verkoop op termijnbetaling — Het zelfstandige, kleine bankbedrijf in Amerika	
Federatief examen van het Nederlandsch Instituut van Accountants en de Nederlandsche Organisatie van Accountants	123
Financieele Rekenkunde (Mei 1931)	
Repertorium van tijdschrift-literatuur op het gebied van Accountancy en Bedrijfshuishoudkunde	124
Boeken-repertorium	127
Ontvangen boekwerken	128

HET AFBETALINGSSTELSEL IN VERBAND MET DE VERBIZONDERING IN DEN DETAILHANDEL

I

Vooral sinds het einde van den wereldoorlog is de credietverleening aan consumenten meer en meer verlegd van het ongefractioneerde maand-, kwartaal-, halfjaar- of jaarcrediet naar het gefractioneerde, periodiek aflosbare afbetalingscrediet. Was de aanschaffing van goederen „op gemakkelijke betalingsvoorwaarden” voor dien veelal een daad, die maatschappelijk als minderwaardig werd gequalificeerd, die men tevens zorgvuldig verborgen trachtte te houden — steeds meer

is het stelsel ingeburgerd en een reeks van advertenties, pregnante reclames en typische reclamespreuken geven er dagelijks het bewijs van. De bouw van den kleinhandel is er in sommige opzichten door veranderd en ook de economische toestand van vele gezinnen is op sommige punten gewijzigd. Een reeds vrij omvangrijke literatuur over het onderwerp is ontstaan die intusschen eenige opvallende gebreken vertoont. Naast het feit, dat nog steeds te weinig cijfermateriaal over dit vraagstuk is verzameld, valt bijzonderlijk op, dat men algemeen uit het oog heeft verloren, dat iedere nieuwigheid, welke dan ook, toegepast in het economisch leven nu eenmaal onderhevig is aan de gevaren van elke pasgeboren instelling, waardoor al te vaak overdreven gebruiken en misbruiken ontstaan, die geenszins als wezenlijk mogen worden beschouwd, maar slechts als inhaerent aan een allereerste periode van groei. Het gevolg hiervan was, dat in de literatuur de nadeelen sterk naar voren zijn gekomen, terwijl de diensten, die het stelsel het economisch organisme vermag te bewijzen niet zoo algemeen zijn begrepen als zijn nadeelen. Daarop ontstond echter een reactie. Steeds meer werken zagen het licht, die zich zeer gunstig over het systeem uitlieten. Deze nieuwe houding ontstond in de eerste plaats, wijl het klaarblijkelijk de bedoeling was, de in de praktijk bestaande misverstanden uit den weg te ruimen, maar ook, doordat vele van deze werkjes werden geschreven door belanghebbenden, waardoor een groote eenzijdigheid niet kon uitblijven. In zekeren zin wordt dit ook bevestigd door het onderzoek van *Seligman*,¹⁾ waarbij van de 67 verkregen antwoorden slechts 20 onpartijdig konden worden geacht.

II

Ook over de vraag, wat men onder het afb. stelsel dient te verstaan, bestaat allermintst eenstemmigheid. Dikwijls zoekt men een wezenskenmerk in verschillende juridische eigenschappen van het afb. contract, zooals de zekerstelling van de vordering van den verkooper.

De drie deelen, die in het afb. contract hun neerslag vinden zijn:

- I. De economische levering van een bepaald goed of dienst op grond van een koopovereenkomst.

¹⁾ E. R. A. *Seligman*, The economics of instalment selling, New York, 1927 p. 126 e.v.

II. De credietverleening over het totale of een deel van het bedrag van den koopprijs.

III. De termijnbetaling.

Dit zijn tevens de samenstellende deelen van het stelsel, dat hen allen in zich sluit en dat als zoodanig omvat: iederen ruil van goederen tegen geld, waarbij het bedrag geheel of gedeeltelijk in afzonderlijke — naar den tijd verschillende deelbedragen wordt afgelost en deze aflossing plaats vindt ten tijde of nadat het goed zijn vruchten aan den koper afwerpt of kan afwerpen. Gedeeltelijke aflossing in deelbedragen vindt plaats, wanneer ten tijde van den verkoop een deel van den prijs wordt betaald. Directe eigendomsovergang is niet noodzakelijk, wanneer maar het goed *economisch* is overgegaan in het kapitaal van den koper en het dus in de collectiviteit van diens kapitaalgoederen zijn diensten kan verrichten of de productiviteit ervan kan verhoogen.

III

Er bestaat een aantal wetten, volgens welke in industrie en handel de verbizondering plaats vindt. Het afb. stelsel heeft zich wel het meest opvallend uitgebreid, daar waar crediet aan de uiteindelijke verbruikers wordt verleend. Er bestaat nu een verband tusschen de wegen dezer verbizondering en het afb. stelsel, dat nader zal worden uitgewerkt. Naar de interessante theorie van Prof. Th. Limperg Jr., kan men de maatschappij, zooals zij is ingericht op de bevrediging der economische behoeften schematisch waarnemen als een aantal „bedrijfskolommen”. Onder een bedrijfskolom wordt verstaan de zynvolle combinatie der opvolgende productiestadia, die een goed — telkens in meer volmaakte vorm — doorloopt en die ieder in een bepaalde bedrijfstak zijn georganiseerd. Tenslotte komt het product in een afdeling, die het niet meer verlaat en dit is de plaats, waar de verbruikshuishoudingen zich op de consumptie ervan toeleggen. Een dergelijke bedrijfskolom is samengesteld uit een aantal bedrijfstakken, die van elkaar door markten zijn gescheiden. Stelt men dus dat het begin der kolom zich aan het bovineinde bevindt, dan zal ieder der bedrijfstakken worden gemarkeerd door een tweetal markten, waarvan de hoogerliggende steeds de koop- en de lagere de verkoopmarkt vormt. Op ieder dezer markten verschijnen vragers en aanbieders. Voor de bedrijfstak, die — schematisch gezien — boven deze markt zich bevindt is zij de verkoopmarkt en voor haar, die aan de andere zijde is gelegen is het de koopmarkt.

Deze markten nu geven in de bedrijfskolom een verbizondering van arbeidskrachten aan. Deze verbizondering, die kan worden gezien als het spiegelbeeld der arbeidsverdeling, beschouwt dit verschijnsel niet t.a.v. zijn splitsende werking der productieve kracht over een aantal verschillende objecten, maar zij neemt het juist waar als de samentrekking en concentratie van de nu gespecialiseerde arbeidskrachten tot een bijzondere categorie van bedrijvigheid. Deze is ondergebracht en georganiseerd in een bedrijfstak, die weer is samengesteld uit een aantal verbruikshuishoudingen. Zij allen verschijnen als concurrenten op de gezamenlijke verkoopmarkt en zij doen hun inkoop op koopmarkten, die zij eveneens gemeen hebben.

Het aantal dezer bedrijfstakken is echter geenszins constant. Telkens weer treden oorzaken op, die het vergrooten of doen afnemen, waarmee dan tevens een stijging of daling van het aantal markten gepaard gaat, wijl deze immers de bedrijfstak tegen het geheel afteekenen.

In het eerste geval, dat der *differentiatie* wordt een bedrijfstak in horizontale richting gesplitst en de vroegere geleiding wordt verkleind ten behoeve van een nieuwe, die uit deze een of meer der daar tevoren verrichte onderdeelen van het productieproces overneemt. In het tweede geval, dat der *integratie*

vervalt de tusschen twee opvolgende geleidingen bestaande markt, ten gevolge waarvan een aantal vroeger gescheiden deelbewerkingen tot één enkele categorie van bedrijvigheid in één nieuwe bedrijfsak worden vereenigd. De twee genoemde wetten roepen resultaten in het leven, die aan elkaar tegengesteld zijn en zoodoende elkaar kunnen opheffen.

Een andere vorm van verbizondering is de *specialisatie*. Zij laat de geleidingen binnen de bedrijfskolom in aantal ongewijzigd, maar zij oefent haar invloed binnen iedere bedrijfstak. Zij scheidt deze geleiding zelve — nu in verticale richting — in een aantal schematisch naast elkaar liggende deelen, die zich ieder toeleggen op een bepaalde soort van de in deze bedrijfstak voortgebrachte goederencategorie. Deze verbizondering geschiedt naar de variatie in de behoeften, die zich in de vraag naar een goederensoort doorzet. De werktuigindustrie kan op deze wijze zijn verdeeld in een aantal ondernemingen, die ieder, individueel of groepsgewijze zich toeleggen op de productie van diverse machines, die hun afzet ook in technisch totaal verschillende industrieën vinden. De specialisatie heeft, evenals de differentiatie een tegenwerkende kracht. Zij is de *parallelisatie*, die de vereeniging van wat door specialisatie werd gescheiden tot doel heeft. Zij bestaat uit het bij elkaar brengen van de voortbrenging van een aantal variëteiten van een bepaald artikel in een of een groep van verbruikshuishoudingen, waar deze vroeger over meerdere was verdeeld. Schematisch gezien is haar gevolg een vervallen der binnen de bedrijfstak bestaande verticale scheidingen.

Twee groepen van verschijnselen hadden hierboven onze aandacht. In de eerste plaats de horizontale verbizondering (differentiatie), die in de integratie haar tegenwerkende kracht vond en de verticale verbizondering (specialisatie), waartegenover de parallelisatie met haar tegengesteld resultaat staat. De plaats, die ieder bedrijf of bedrijfstak in de bedrijfskolom inneemt, temidden van de steeds werkende wetten der verbizondering is hun „functioneele plaats”. Het doel der volgende beschouwing is nu, na te gaan den invloed, die verbizondering en afbetalingstelsel wederzijds op elkaar uitoefenen, waarbij — daar wij vooral de consumptieve afbetaling willen onderzoeken — dus het verband dient te worden aangegeven, dat bestaat tusschen dit systeem en de functioneele plaats van den detailhandel.

IV

Welke zijn nu in groote lijnen de gevolgen (en daarmee tevens de drijfveeren) dezer verbizonderingen t.a.v. de bedrijfstakken en verbruikshuishoudingen, die hiervan zelve het object vormen. In de primitieve maatschappij reeds leidt de specialisatie tot het ontstaan van een aantal naar de uiteindelijke behoeftebevrediging gescheiden bedrijfskolommen, die in hun totaliteit het bovenaangegeven economisch beeld der huidige maatschappij samenstellen, van hetwelk wij ook bij deze beschouwing uitgaan. Hierin voltrekt zich op zijn beurt eveneens de werking der specialisatie en tevens die der differentiatie, die zich nu dus binnen iedere bedrijfskolom gaan voltrekken.

Door specialisatie — de verbizondering naar de soort van het eindproduct — ontstaat de aanpassing aan de behoeften van den consument. Deze kan hierdoor zijn wenschen op de meest economische wijze bevredigen, wijl hij geen gebruik hoeft te maken van een artikel, dat in al zijn eigenschappen is ingesteld op de gemiddelde vraag van een aantal (koopkrachtige klasse, naar beroep aangegeven groep of alle) verbruikers, maar dat met zijn individuele eischen in overeenstemming is. In het algemeen kan de specialisatie zich richten (a) naar de diverse behoeftecategorieën en (b) naar de speciale bevrediging, die door een bepaalde consumentengroep van een zekere soort van gebruiksgoederen wordt verlangd. Bij beide richtingen, die op

sommige punten zeer moeilijk te scheiden zijn en vaak geheel samenvallen ontstaat als gevolg van de sterk geschakeerde eischen der afnemers een grootere diversiteit in de techniek der productie. De mogelijkheid tot een optimale aanpassing van de technische installatie aan de eischen van een zeer bijzonder eindproduct is hier mogelijk en beteekent ook voor den verbruiker de grootst mogelijke overeenkomst tussehen zijn behoeften en de goederen, die hij te hunner bevrediging kan aantrekken. De keerzijde van de medaille is echter, dat de producent in al zijn verrichtingen is gebonden aan een enkele specifieke behoefte van een bepaalde bevolkingsgroep en ook zijn werktuigen en machines zijn op het desbetreffende product ingesteld. Het na-deelige van deze positie blijkt wanneer een verandering in de vraag zich doet gelden. Vervolgt men nu op dezelfde installatie de productie der nieuw gevraagde artikelen, dan ontstaat verspillings of door de noodzakelijke vervanging der productiemiddelen, of doordat door de oude werktuigen een niet meer volledige aanpassing tussehen machine en voortbrengingsobject de kosten toenemen. De toenemende inelasticiteit van het bedrijf is het belangrijke nadeel, dat bij dezen vorm van verbizondering moet worden afgewogen tegen het voordeel der optimale aanpassing bij productie en verbruik.

Valt bij de specialisatie bovendien nog te wijzen op de verkleining van de te bewerken massa, die het gevolg is van de verdeling der productie van wat tevoren één enkele behoeften-categorie was, de differentiatie laat deze massa onverkleind, wijl zij enkel den weg, dien het goed van grondstof tot eindproduct aflegt in meerdere geleidingen splitst. Het in de bedrijfstak verrichte deel van het totale proces wordt korter maar het wordt geenszins versmald. Voorts wordt bij dit proces geenerlei concessie gedaan aan de speciale eischen van bepaalde verbruikersgroepen. De verbizondering is hier gericht op een bepaalde — tevoren nog niet in een bedrijfstak geïsoleerde deelbewerking in het bedrijf, en zij geschiedt op gronden van mogelijke technische aanpassing van het productieapparaat aan dit fabricageonderdeel. Voor den consument ontstaat hier dus geen verandering, een grootere instelling van de voortbrenging op zijn speciale behoeften blijft achterwege. Tot zoo ver de theorie van Prof. Th. Limperg Jr. waaraan wij uiteraard slechts ontleenden, voor zoo ver deze tot verduidelijking van de volgende uitwerking de basis vormt.

De aangegeven beteekenis der verbizonderende krachten, die voortdurend het economisch organisme wijzigen, is meestal niet geïsoleerd waarneembaar. Veeleer geeft de maatschappij het beeld van een voortdurende wisselwerking der desbetreffende verschijnselen, die als evenzoo vele krachten waarneembaar zijn en een resultante opleveren, die wij voor de gevolgen van het afbetalingsstelsel in den detailhandel nader zullen analyseren.

V.

De introductie van het afb. stelsel vertoont voor den detailhandel een aantal belangrijke aspecten. In de eerste plaats is er een groep kleine winkeltjes, die is te beschouwen als een gevolg der na-oorlogse malaise, waardoor vele winkelchefs, kantoorbedienden, meesterknechts etc. werden ontslagen zonder dat werkgelegenheid voor hen te vinden was. Beschikten zij of hun familie over een klein kapitaaltje, dan werd hiermee een zaakje ingericht, waarin zij in hoop op betere tijden hun bedrijf uitoefenden. Een der middelen om den afzet aan te trekken was de verkoop op afbetaling. En zoo men hieraan niet toegaf bestond de zekerheid, dat men een groot deel zijner clientele zou verliezen en de zaak langzaam maar zeker achteruit te zien gaan. De eenigste uitweg bleef voor velen het leveren op termijn, waartoe intusschen na een betrekkelijk korten tijd een vermogen noodzakelijk was, dat uit eigen middelen niet kon worden gefinancierd. Bankeredit is voor hen niet te krijgen,

daar de bank hier enkel kan afgaan op de zekerheid van het onderpand, dat zoo goed als nooit aanwezig is, daar de handelsvoorraden te klein en de panden, waarin de zaak wordt gedreven meestal gehuurd zijn. Rest dus de hulp, die het leveranciersrediet hier kan geven. Practisch wordt dit niet al te graag verstrekt daar de leverancier wel zal ervaren in welken toestand zijn afnemer zich bevindt. Gaat hij er echter toe over, dan geschiedt dit meesttijds slechts op bepaalde voorwaarden, die den winkelier doorgaans in een min of meer afhankelijke positie stellen. Deze zaakjes liggen op den zelfkant van het economisch leven, het zijn grensondernemingen, die zich slechts van deze grens kunnen verwijderen door versterking der concurrentiekracht door afb., doch voor wie anderzijds de daartoe vereischte vermogensuitbreiding nauwelijks is te dragen, een noodlottige cirkel dus.

VI

Anders is het gesteld met de reeds vroeger goed bekende zaken. Hier is men vaak niet tot afb. gekomen om den afzet te vergrooten, maar om de daling tegen te gaan, die door den verkoop op afb. condities elders ontstond. In deze zaken wordt zoowel contant als op afb. verkocht. Men kan den client deze condities niet meer weigeren op grond van het feit, dat zijn omstandigheden het hem mogelijk maken direct te betalen, want het gevolg zou slechts zijn, dat de concurrent het verlangde levert en ook in de toekomst dezen afnemer tot de zijnen kan rekenen. Een ander gevolg hiervan is, dat de reeks artikelen, die men er op nahoudt wordt uitgebreid, zij het ook vaak over aanverwante goederen. Immers voor den client, die verschillende goederen noodig heeft en deze gezamenlijk bv. in drie magazijnen moet aanschaffen, zal de totale termijnbetaling allicht grooter zijn, dan wanneer hij deze artikelen aanschafft in één zaak, waar hij alles kan verkrijgen wat hij wenscht. De verbruiker, die meestal het periodieke afbetalingsbedrag zoo laag mogelijk wenscht zal zich dus ook wenden tot die firma's, waar hij al zijn wenschen kan bevredigen op afb. condities. Hier ligt dus een prikkel voor den kleinhandelaar om over te gaan tot uitbreiding van het aantal artikelensoorten, een uitbreiding, die in richting parallel loopt aan de binnen de verbruikshuishouding bestaande complementaire groepeerings der behoeften. De gevestigde kleinhandelaar is door zijn beperkte kennis en ervaring in de richting van deze uitbreiding beperkt. Men kan feitelijk zeggen, dat bij deze zaken de tendens bestaat, dat de consument, geholpen door de concurrentie, die juist met het wapen der credietvoorwaarden zelf wordt gevoerd, precies zal vertellen hoeveel er op afb. zal worden geleverd en dat de winkelier op straffe van vermindering van zijn verkoop hierover steeds minder te zeggen krijgt. De oorzaak is hier de concurrentie, immers betalingscondities vormen een zelfstandig concurrentiemiddel, waarmee men den consument van de eene naar de andere firma kan trekken, en dat dus ook op grond daarvan, onder dreiging van niet te koopen, kan worden afgedwongen. Principieel gezien kan men ook zeggen, dat dit crediet dat in den beginne slechts incidenteel werd verleend ten slotte continueel moest worden, daar de wensch om het te ontvangen van den afnemer komt.

Het merkwaardige echter is, dat men bij zaken, die contant en tevens op afb. leveren, nooit precies kan weten in hoeverre deze continuïteit zich zal doorzetten — blijft immers steeds voor afbetalers de mogelijkheid open om contant te koopen, maar zal anderzijds voor den contanten betaler ook de prikkel ontstaan om eens af te wegen, wat voor hem het voordeligst is.

Als gevolg van dit feit wordt de kwestie der financiering bij deze tweeslachtige zaken vaak zeer moeilijk, wijl men hier steeds in bepaalde mate onzeker is omtrent den omvang der vermogensbehoefte, die even onberekenbaar wordt als de wil van den afnemer.

(Slot volgt)

Drs. J. A. COLTOF

INGEZONDEN

Inzake rekest der Vereeniging van Academisch gevormde accountants betreffende regeling accountantsexamen

In het Februari-nummer van dit Maandblad heeft Mr. van Geer een uitvoerige critiek geleverd op het door het Bestuur van de Vereeniging van Academisch gevormde Accountants ingediende request aan zijne Excellentie den Minister van Arbeid, Handel en Nijverheid, in zake het verslag der Commissie tot regeling van het Accountantswezen (zie Maandblad Januari 1931). De geachte schrijver geeft hierin een critiek, die voor een groot gedeelte ook ons artikel betreft, dat opgenomen is in het September-nummer van het voorgaande jaar. Bovendien betreft hij ons nadrukkelijk in de polemiek in aflevering 2 van 1931, pag. 21.

Genoemde feiten gaven ons aanleiding met een enkel woord zijn critiek te beantwoorden. Natuurlijk zal het niet mogelijk zijn om op alles in te gaan, wat de heer *de Geer* hier naar voren brengt. Dat zou ook niet noodzakelijk zijn. Zoo zegt hij bijv. op pag. 20: „Laten wij ons nu eens voorstellen, hoe een wettelijke regeling van het accountantswezen zou moeten worden ontworpen in den geest van het Bestuur.” Met deze wijze van polemiek heeft men groote kans, dat men niet geheel billijk wordt in zijn critiek. Het Bestuur gaf naar onze meening geen regeling van het beroep, maar leverde op enkele punten critiek. Wanneer men nu daaruit een regeling gaat opbouwen, zooals men denkt, dat het Bestuur die wenscht, dan heeft men meer kans, dat men een regeling construeert, die niet in den geest van het Bestuur is, dan wel. Dit klemt des te meer, omdat men op een op zoodanige wijze geconstrueerde regeling critiek gaat uitbrengen, hetgeen de samenstelling van die regeling onwillekeurig en onbewust zal beïnvloeden. Men moge het Bestuur euvel duiden, dat het geen regeling heeft ontworpen, daarover is verschil van meening mogelijk. Het gaat echter niet aan zelf een in den geest van het Bestuur gedachte regeling te construeeren en daarop critiek uit te oefenen.

Wanneer wij het artikel wel begrijpen, dan is de hoofdgedachte van Mr. van Geer, dat een principiële verschil tusschen de academische opleiding en de opleiding van de vereenigingen niet bestaat. Dit komt uit op verschillende plaatsen van zijn betoog, zooals op pag. 21, waar geschreven staat: „Een principiële verschil tusschen de onderscheidene, deugdelijk gebleken opleidingen, heeft nooit bestaan”.

Op pag. 22: „Mocht de historische ontwikkeling met zich medebrengen een overhoersching van het aantal wetenschappelijk gevormde, doch niet academisch opgeleide accountants, dan zullen Hierin wordt dus uitdrukkelijk gesproken van „wetenschappelijk gevormde, doch niet academisch opgeleide accountants”, een uitspraak, die beschouwd in het licht van het in het request en in ons artikel beweerde, duidt op een volkomen gelijkstelling van beide opleidingen.

Op pag. 22: „Zonder grond spreekt het Bestuur dus van een tegenstelling, die tusschen de opleiding der drie vereenigingen en die van het H.O. zou bestaan. Beiderlei soort opleidingen hebben maar een doel: het verkrijgen van bekwame en betrouwbare accountants”.

Nu gaan zoowel het request, als ons artikel uit van de stelling, dat een dergelijk principiële verschil wel bestaat. Deze stelling hebben wij trachten te bewijzen, door aan te geven, aan welke eischen de academische opleiding moet voldoen en waarom een particuliere opleiding met studie, hoofdzakelijk in de avonden daaraan niet kan voldoen.

Het spreekt daarom vanzelf, dat wij naar argumenten hebben gezocht, die de stelling van den geachten schrijver moesten staven, te meer omdat in andere beroepen dienzelfden strijd

heeft geheerscht en hier en daar nog heerscht met als resultaat, dat de voorstanders van de academische vorming door de ontwikkeling der feiten in het gelijk zijn gesteld. Wanneer wij de uitspraken, gedaan op pag. 21, nader bezien, dan blijkt het volgende:

De geachte schrijver citeert een gedeelte uit ons artikel, waarin beweerd wordt, dat bij die incorporatie de academisch gevormden gedwongen worden samen te werken met accountants, die een principiële andere opleiding hebben genoten etc. etc., waarop de schrijver laat volgen: „Doch slechts door een dergelijke incorporatie kan worden bevorderd, dat de academisch gevormden als concurrenten krijgen beroepsgenooten, die zoo veel mogelijk op hetzelfde wetenschappelijke en morele peil staan. Voor dat doel moeten de academisch gevormden wat over hebben. Hun eigen belang brengt dit trouwens reeds mede. Een principiële verschil tusschen de onderscheidene, deugdelijk gebleken opleidingen, heeft nooit bestaan. Van een dergelijk verschil kan nooit sprake komen, indien de academisch gevormden hun plicht en hun belang goed begrijpen.

Het is ons niet recht duidelijk, wat het verband is tusschen het constateeren van een feit n.l. het niet bestaan van een verschil in karakter tusschen beide opleidingen en de uitspraak, dat van dat verschil geen sprake kan komen, indien de academisch gevormden hun plicht en hun belang goed begrijpen. Wij herhalen slechts, wat op velerlei terrein voor ons, en door anderen herhaaldelijk is gezegd. Een argument tegen onze stelling kunnen wij hierin dus allerm minst ontdekken.

Het tweede citaat op pag. 22 van de hiervoor vermelde aflevering geeft evenmin een nadere toelichting van het begrip „wetenschappelijk gevormde, doch niet academisch opgeleide accountants”, zoodat wij ook hierin evenmin een argument tegen onze stelling kunnen patten.

Het derde citaat op pag. 22 van de hiervoor vermelde aflevering zou de verlangde argumenten moeten leveren. Immers hier staat geschreven: „Zonder grond spreekt het Bestuur „dus” van een tegenstelling, die tusschen de beide opleidingen zou bestaan”. Dit vormt de conclusie dus uit een voorafgaand betoog. Nu is het eigenaardig, dat het voorafgaande betoog tevens een verdediging en toelichting is van stelling A., luidende:

„dat het zou strijden met het algemeen Maatschappelijk belang, indien overeenkomstig den wensch van het Bestuur de opleiding voor het accountantsberoep in het vervolg bij uitsluiting of zelfs voornamelijk werd ondergebracht bij het Hooger Onderwijs”.

Gaan wij daarom na, welke van de volgende argumenten bedoeld zijn tot steun van de stelling, dat er geen principiële onderscheid bestaat. Eerst volgt dan: „Wat het algemeen Maatschappelijk belang van de accountantsopleiding der drie vereenigingen betreft, wil ik ter verdediging van mijn stelling sub A., het navolgende opmerken”.

Het eerst wordt dan de stelling geponeerd, dat tot karaktervorming meer wordt bijgedragen door de opleiding der drie vereenigingen, dan door de academische opleiding. Dit wordt dan nader toegelicht. Dit argument heeft ongetwijfeld betrekking op stelling A.

De volgende stelling is meer van sociaal aard, namelijk dat jongelieden uit de weinig bemiddelde gezinnen, de opleiding der drie vereenigingen kunnen volgen en niet zoo gemakkelijk bij het Hooger Onderwijs. Ook dit argument heeft betrekking op stelling A.

De volgende stelling is, dat de opleiding in nauw contact staat met de praktijk en zich daarom kan aanpassen aan het Maatschappelijk leven.

Ook dit argument heeft ongetwijfeld betrekking op stelling A. Daarna volgt, dat de studie aan een inrichting van H.O.

niet in elk geval algemeene ontwikkeling waarborgt, b.v. niet wanneer hij volstaat met het minimum van „stellige en parate kennis”. Dit is volkomen juist, maar hetgeen wel eens voorkomt, ondanks een geheel andere doelstelling van een instelling, typeert een geheele opleiding daarom nog niet. Overigens mogen wij hierbij verwijzen naar het betrokken citaat van het request op pag. 7 van het Januari-nummer 1931, dat op duidelijke wijze deze kwestie toelicht. Dat er een officiële opleiding van de drie vereenigingen bestaat, dat het vak „accountancy” alleen behoorlijk kan worden gedoceerd en geëxamineerd door in de praktijk werkzame accountants van hoog karakter, dat goede docenten bij de cursussen in de voorbereidende vakken werden uitgekozen en dat bij het afnemen van het voorbereidende vakexamen de hulp werd verkregen van de hoogleeraren van een instelling van H.O., vermindert onze bezwaren tegen de opleiding niet. De aard van de opleiding en de wijze van studeeren van de kandidaten worden hierdoor niet veranderd. Dit geschiedt evenmin door het feit, dat de academische opleiding, wat de accountancy betreft, geschikte leerkrachten heeft geput uit hen, die bij de opleiding bij een der drie vereenigingen betrokken waren.

Dat er in het verleden accountants zijn gevormd, die aan alle eischen van bekwaamheid en betrouwbareheid voldoen, is evenmin een argument, dat geen principiële verschil tussehen beide opleidingen bestaat, om de zelfde reden als hierboven is vermeld. Immers wij moeten de snelle opkomst en de ontwikkeling van het vak niet uit het oog verliezen. En dan blijkt dat in alle landen, waar de accountants van beteekenis zijn, tijdens den oorlog en daarna het karakter van het accountantswerk is veranderd. Voor 1914 was de accountant in 't algemeen de controleur, maar tijdens den oorlog en daarna zijn zijn bemoeiingen enorm uitgebreid. Het kostprijsvraagstuk en andere bedrijfs-economische problemen kwamen zeer op den voorgrond en hij moest daarover zijn adviezen geven. Deze functie eischt een breede ontwikkeling en een scherp kunnen onderscheiden van de dingen. Vandaar de behoefte naar een verdieping van de opleiding, niet alleen hier, maar ook in het buitenland. Deze ontwikkeling zet zich voort. In Engeland dringt men eveneens aan op het behalen van een wetenschappelijken graad bij de accountantsstudie. Dat er in het verleden goede accountants zijn gevormd, zegt nog niets omtrent de toekomstige regeling van de opleiding.

Bovengenoemde argumenten hebben ons dus niet kunnen overtuigen van de onjuistheid van onze stelling.

In de jaargang LXIX van *The Accountant* vonden wij op pag. 625 nog deze opmerking:

„The lack of precise or clear definition is, in my opinion, a hindrance to collective progress in our knowledge of the economic facts of life. En verder „The majority of mankind are unfortunately, however slaves to words and to phrases, and only recognise broad distinctions, and not shades of meaning”.

Alleen de academische opleiding beoogt het vormen van een „trained and dialectic mind”, die bovenstaande fouten vermijdt.

Het eerste gedeelte van het betoog op pag. 19 laat deze conclusie volgen: „Wij moeten dus in het oog houden het beginsel, dat het H.O. de opleiding heeft ter hand genomen, omdat die vereenigingen hebben getoond zoo goed in staat te zijn voor bekwaame accountants te zorgen, dat hare opleidingen het karakter hebben gekregen van Hooger Onderwijs”.

Deze conclusie steunt op het feit, dat het H.O. eerst de academische opleiding der accountants binnen den kring van zijn bemoeiingen is gaan betrekken, toen die opleiding het vereischte hooge peil had bereikt, tengevolge van den daarop gerichten arbeid van eenige particuliere accountantsvereenigingen. Verder, dat het onderwijs in de Accountancy aan de Ned. Handels-

hoogeschool te Rotterdam gegeven wordt door bekwaame, in de praktijk werkzame accountants.

Wordt uit deze twee argumenten niet meer geconcludeerd, dan er werkelijk in vervat is?

Het feit, dat het technische peil van het accountantsberoep eerst een zekere ontwikkeling moest doormaken, voordat de universiteit zich er mee ging bezig houden, bewijst niet, dat de aard van de opleiding der vereenigingen dezelfde is, als die van het Hooger Onderwijs. Deze gang van zaken heeft elk vrij beroep moeten doormaken, voordat het in het Hooger Onderwijs werd opgenomen. Dat is nu eenmaal de natuurlijke gang van zaken, die men overal zal aantreffen. Dat men, in de praktijk tot een zeker peil door middel van de opleiding is gekomen, is dat een bewijs voor de bewering, dat een verdere ontwikkeling langs dienselfden weg ook tot stand zal komen of moet men rekening houden met den kans op verstarren. De historie van menige wetenschap is een bewijs, dat deze vrees niet ongegrond is.

Wat het tweede argument betreft, hiervoor geldt hetzelfde als hierboven is gezegd. De ontwikkeling vindt onvoldoende steun in de argumenten.

Het betoog gaat dan verder en poneert, dat het strijden zou met het Maatschappelijk belang, indien overeenkomstig den wensch van het Bestuur, de opleiding voor het accountantsberoep in het vervolg bij uitsluiting of voornamelijk werd ondergebracht bij het H.O.

Dit wordt dan gegrond op de omstandigheid:

- a. dat de vereenigingsopleiding een grootere kans biedt tot karaktervorming.
- b. dat de vereenigingsopleiding ook minder bemiddelden in staat stelt de studie te volbrengen.
- c. dat de vereenigingsopleiding een nauwer contact geeft met de practici.

Wat (a) betreft, is het voor ons niet zoo zeker, dat het vaak mechanische werk in een ondergeschikte betrekking op een accountantskantoor, met studie in de avonduren, wel zoo gunstig zal werken op de karaktervorming, terwijl aan den anderen kant de dagelijkse omgang, zoowel in de studentenvereeniging als op de hoogeschool zelve met een ruimen kring van studenten, dus van gelijken, ongetwijfeld zeer karaktervormend is.

Het zal den geachten schrijver bekend zijn, dat de studie aan de Hoogeschool met zich mede brengt, dat men op jeugdigen leeftijd volkomen zelfstandig komt te staan met een ruime mate van vrijheid. Hij zal het dan ook ongetwijfeld met ons eens zijn, dat het „bestand zijn tegen de verleidingen des levens” zeker niet alleen een voorwaarde van welslagen bij de opleiding van de vereenigingen is, maar evenzeer, zoo niet meer, bij de opleiding aan een Universiteit.

Wat (b) betreft, merken wij op, dat men sociaal onrecht zoo veel mogelijk dient goed te maken door het in ruime mate toekennen van studiebeurzen aan hen, die daarvoor in aanmerking komen. De contributies aan het Nederlandsch Instituut van Registeraccountants zouden gedeeltelijk kunnen worden aangewend om hiervoor een fonds te vormen. Maar wanneer eenmaal beslist is, dat de academische opleiding beter is, dan mag het bovenstaande feit nooit een argument zijn om met het minder genoegen te nemen. Dat heeft men trouwens in de andere groepen evenmin gedaan.

Wat (c) betreft, wij meenen, dat een universitaire opleiding in het geheel niet met zich mede behoeft te brengen, dat ze zich niet aanpast aan het Maatschappelijk leven.

Resumeerend komen wij tot de conclusie, dat de stelling, waarop het request, zoowel als ons betoog steunde met name het principiële verschil tussehen de beide opleidingen niet is weerlegd.

Een losmaken van de overige beschouwingen van deze principiële stelling geeft onvermijdelijk aanleiding tot misvattingen.

Het request, zoo min als ons betoog geeft een voorstel tot wettelijke regeling. Het uitdenken van een constructie van de wettelijke regeling in den geest van het Bestuur en het leveren van critiek hierop, kan niet anders dan verwarrend werken.

Naschrift.

Bij het verzenden van dit artikel ontvingen wij de Juniaflevering van dit Maandblad, en zagen, dat de heer *van Geer* de stelling betwistte, dat de ontwikkeling van het accountantsberoep en van de opleiding daarvoor, voornamelijk een gevolg is van den groei van het economisch leven.

Naar onze meening is deze stelling volkomen juist, en wij hopen bij een andere gelegenheid daarop uitvoerig terug te komen.

Drs. J. MODDERAAR

Naschrift van Mr. dr. F. C. van Geer

Uit vrees anders in herhalingen te vervallen, wil ik slechts enkele opmerkingen maken over den inhoud van het hierboven geplaatste stuk van den heer *Modderaar*.

Schrijver gaat bij zijn betoog uit van twee stellingen:

A. De ontwikkeling van het accountantsberoep en van de opleiding daarvoor is voornamelijk een gevolg van den groei van het economisch leven;

B. Een principieel verschil bestaat tusschen de academische opleiding en die der drie vereenigingen (Ned. Instituut, Ned. Organisatie en Ned. Bond van Accountants).

Stelling A wordt in het rekest van het Bestuur der Vereeniging van Academisch gevormde Accountants terecht niet aange troffen.

Voorzoverre die stelling begrijpelijk is, springt hare onhoudbaarheid in het oog.

Kennelijk dient die stelling tot staving van de meening des geachten schrijvers, welke meening hij gaarne zou willen lezen in het rekest, dat de academische accountantsopleiding niet is gebouwd op de resultaten van het streven der drie vereenigingen en niet moet worden beschouwd als een opleiding, waarnaast die der drie vereenigingen zal kunnen blijven bestaan. Volgens schrijver moet de academische opleiding treden in plaats van die der drie vereenigingen, daar „de vereenigingsopleiding” niet meer in overeenstemming zou zijn, noch zou kunnen zijn, met de eischen, waaraan het accountantsberoep, in verband met den groei van het economische leven, moet voldoen.

Volgens den heer *Modderaar* moeten wij ons de ontwikkeling van het accountantsberoep voorstellen als volgt:

De groei van het economische leven heeft met zich medegebracht het ontstaan van het accountantsberoep; de verdere groei van dat leven heeft dit beroep tot ontwikkeling gebracht; de vereenigingen van accountants zijn niet meer in staat voor een deugdelijk opleiding te zorgen, gegeven de eischen, waaraan die opleiding bij den bestaanden groei van het economische leven moet voldoen; voor die taak is uitsluitend de academische opleiding geschikt.

Ik begrijp echter niet, hoe schrijver over het hoofd kan zien, dat de groei van het economische leven met zich heeft medegebracht niet alleen het ontstaan van het accountantsberoep, maar ook het ontstaan van de drie vereenigingen, waarin die eischen voor de uitoefening van het beroep telkens zijn vastgesteld in verband met dien groei. De bestuurders der vereenigingen immers hebben dien groei voortdurend bestudeerd en hebben daarmee rekening gehouden bij het vaststellen van de vereischen voor het lidmaatschap.

Gaat het nu aan om te redeneeren, zooals schrijver doet, dat

het accountantsberoep en de opleiding daarvoor een gevolg zijn geweest van de ontwikkeling van het economische leven, met verzwijging van het feit, dat de leiders der vereenigingen, met het oog op die ontwikkeling, de opleiding voor het beroep daarmee voortdurend en stelselmatig in overeenstemming hebben gebracht?

Meent schrijver in ernst, dat het accountantsberoep van zelf is ontwikkeld door den groei van het economische leven? Hij maakt een voorbehoud door het, in de stelling sub A voorkomende, woord „voornamelijk”. Nu echter niet blijkt wat schrijver met dat voorbehoud bedoelt, kan daaraan geen gewicht worden gehecht. In elk geval wil schrijver ten onrechte de betekenis van het opbouwende werk der drie vereenigingen wegcijferen met het vooropgezette doel om de academische opleiding als eenig mogelijk uitgangspunt eener wettelijke regeling te doen strekken.

Hoe komt schrijver voorts aan zijn oordeel, dat de drie vereenigingen thans niet meer in staat zouden zijn te zorgen voor goede accountants? Is het nog noodig bewijs te leveren van mijn stelling, dat de langs den weg der drie vereenigingen gevormde accountants ook heden, wat bekwaamheid en betrouwbaarheid betreft, minstens gelijk staan met de vooraanstaande accountants in elk ander beschaafd land? Is ten deze niet een beroep op de ervaring voldoende? Heeft ooit iemand vóór den heer *Modderaar* twijfel aan de bekwaamheid van de leden der drie vereenigingen durven uitspreken?

Schrijver beweert, dat in het rekest van het Bestuur terecht is gesteld, dat de „particuliere opleiding”, welke gepaard gaat met studie, hoofdzakelijk in de avonduren, niet kan voldoen aan de eischen, die het tegenwoordige economische leven stelt aan de accountants.

Om te leeren scherp te onderscheiden en alle economische elementen in rekening te brengen moet, volgens schrijver, de breede grondslag der academische studie aanwezig zijn.

Hier begaat schrijver m.i. dezelfde fout als mr. *dr. Tekenbroek* in zijn opstel, dat ik in een vorig nummer van dit blad besproken heb. In algemeene bewoordingen wordt de academische opleiding in vergelijking gebracht met „een” opleiding bij particuliere afrieters, waarbij de officieele opleiding der drie vereenigingen wordt verzwegen en de leden der vereenigingen worden gelijkgesteld met alle personen, die zich als accountant in de Maatschappij opwerpen zonder dat die personen daartoe eenige behoorlijke opleiding hebben gehad of deze hebben georganiseerd en zonder dat zij onder voldoende tucht staan.

Volkomen ten onrechte betoogt schrijver in dit verband, dat bij andere beroepen dezelfde strijd tusschen de academische en de particuliere opleiding heeft bestaan met het gevolg, dat de voorstanders van eerstgemelde opleiding in het gelijk zouden zijn gesteld.

Immers bij mijn weten heeft zich bij geen enkel ander beroep, waarbij die strijd zou hebben bestaan, voorgedaan, hetgeen bij het accountantsberoep is geschied, n.l. dat de ontwikkeling van het beroep in handen is gekomen van krachtige vereenigingen, wier bestuurders zorgden voor de opleiding en de handhaving van de tucht, een en ander op zoodanige wijze, dat een algemeen geëerde accountantsstand werd gevormd, die in staat is gebleken zijn eigen aanzien te handhaven.

De geachte schrijver meent, dat voor de toekomst geen vertrouwen in de opleiding der drie vereenigingen kan worden gesteld; er bestaat volgens hem kans op „verstarring”. De geschiedenis van „menige wetenschap” bewijst, volgens schrijver, dat die vrees niet ongegrond is.

Moet ik nu nog mijn tijd besteden om een dergelijk argument, ontleend aan een op niets berustende vrees, waarbij een vaag beroep wordt gedaan op „de historie van menige wetenschap”, te weerleggen?

Op welke wijze zou beter dan volgens de in het Verslag der Regeeringscommissie 1928 ontworpen regeling kunnen worden gezorgd, dat geen verstarring intreedt? Kan er een sterkere waarborg bestaan dan die van de organisatie der wetenschappelijk gevormde accountants zelf, dat zal worden gezorgd, dat de eischen van de uitoefening van het beroep in overeenstemming zijn met die van het zich ontwikkelende economische leven, wanneer die organisatie zich stelt onder toezicht van de Overheid? Waarom zou, indien schrijver vrees voor „verstarring” koestert, die vrees niet bestaan bij een regeling van het accountantswezen, die uitgaat van een academische opleiding als een monopolistische?

Wij zullen dus de sub A vermelde stelling van den heer *Modderaar* in dezen geest moeten lezen:

De ontwikkeling van het accountantsberoep en van de opleiding daarvoor is een gevolg van het streven der drie accountantsverenigingen, die, mede onder den drang van het economische leven, een opleiding hebben ingesteld, welke in alle opzichten voldoet aan de daaraan te stellen eischen.

Uit die, m.i. bewezen, stelling kunnen wij de conclusie trekken:

Een liquidatie van de uit de georganiseerde accountants zelf voortgekomen opleiding, is in strijd met het algemeen belang. Het streven van de Overheid moet zijn gericht op de zorg om te bevorderen, dat die opleiding op het vereischte peil blijft en dus zooveel mogelijk in overeenstemming is met de academische opleiding; voorts om het publiek te waarborgen en duidelijk te maken, dat het zijn vertrouwen kan schenken aan de „Register-accountants”, d.w.z. aan de accountants, die een behoorlijke — al dan niet academische — opleiding hebben gehad en onder gestrenge tucht staan.

Wat betreft de sub B vermelde stelling des geachten schrijvers, wil ik hierop wijzen, dat, al bestaat verschil in de wijze van studie tusssen de academische opleiding en die der drie verenigingen en al berust eerstgemelde opleiding natuurlijkerwijze op breederen grondslag dan laatstgemelde, tusssen het doel dier opleidingen geen principieel verschil bestaat noch mag bestaan. Ook de academische opleiding kan in hoofdzaak slechts ten doel hebben een opleiding voor een behoorlijke uitoefening der accountantspraktijk, gelijk de academische medische studie in hoofdzaak slechts ten doel heeft het vormen van goede, in de praktijk werkzame medici.

Het feit, dat het technische peil van het accountantsberoep, zegt schrijver, eerst een zekere ontwikkeling moest doormaken vóórdat de Universiteit zich ermede ging bemoeien, bewijst niet, dat de aard van de opleiding der vereenigingen dezelfde is als die van het Hooger Onderwijs.

De lezer kan ook uit die zinsnede de gevolgtrekking maken, dat schrijver den arbeid der drie vereenigingen wegdoezelt. Schrijver beweert: een zekere „technische ontwikkeling” hebben die vereenigingen tot stand gebracht, maar thans moet dit uit zijn. Er is, volgens hem, alleen nog maar plaats voor de academische opleiding.

Naar mijne meening zou het, als gezegd, uit theoretisch oogpunt onverdedigbaar zijn om de deugdelijk gebleken opleiding, die uitgaat van de georganiseerde accountants zelf, te liquideeren; dit zou echter ook om praktische redenen onmogelijk zijn.

Schrijver verwijt mij, dat ik de constructie eener wettelijke regeling heb uitgedacht in den geest van het rekestreerende Bestuur, waarbij ik, die voornemens was die, aldus uitgedachte, regeling te becrisiceren, beïnvloed zou zijn geweest door mijn critiek, zoodat ik door het uitdenken van die constructie „verwarrend” zou hebben gewerkt.

Het Bestuur kon echter m.i. niet volstaan tegenover den arbeid der Regeeringscommissie 1928 door met een enkel woord

aan te geven, dat de wettelijke regeling van het accountantswezen moet uitgaan van de academische opleiding als een monopolistische. Het komt mij nog steeds voor, dat het Bestuur zijn voormeld voorstel niet voldoende heeft overdacht en in gebreke is gebleven den Minister een behoorlijk uitgewerkt praktisch voorstel te doen met de monopolistische academische opleiding als uitgangspunt. Om de praktische mogelijkheid van een regeling in den geest van het Bestuur te onderzoeken, moest ik wel een dergelijke regeling construeeren. De geachte schrijver had m.i. dan maar eens moeten aangeven in welk opzicht een wettelijke regeling, in den geest van het Bestuur ontworpen, anders zou moeten luiden dan de door mij geconstrueerde. De heer *Modderaar* blijft te dien aanzien in gebreke!

Schrijver blijft bij zijne meening, dat het niet van de academisch gevormden kan worden gevergd zich te doen incorporeren in een Vereeniging, welker leden grootendeels zijn gevormd langs een weg, waarvan de academisch gevormden principieel tegenstanders moeten zijn.

Ik vertrouw, dat de overgrootste meerderheid der academisch gevormden daarover anders zal oordeelen. Een principieel onderscheid tusssen de opleiding der academisch gevormden en die van het op te richten Instituut van Registeraccountants zou kunnen ontstaan, indien dat Instituut de eischen van het door die Vereeniging in te stellen accountantsexamen, vergelijken bij het academische examen, zou verslappen. Juist daartegen kunnen ook de academisch gevormden waken door tot het Register toe te treden. Zij hebben — ik herhaal dit — bij die toetreding groot belang, nu geen sprake kan zijn van een monopolie van de academisch gevormden wat betreft de uitoefening van de praktijk. Door die toetreding zullen ook de academisch gevormden kunnen zorgen, dat de accountantsstand in Nederland op een hoog peil blijft. Indien daarvoor in het algemeen niet gezorgd wordt, zullen de academisch gevormden in de praktijk op geduchte wijze bloot staan aan de concurrentie van onbevoegden, die niet behoorlijk onder tucht staan.

Ik hoop, dat de heer *Modderaar* thans het verband zal begrijpen van mijn stelling, dat tusssen de opleiding van het op te richten Instituut en de academische opleiding geen principieel verschil mag bestaan, met mijn stelling, dat ook de academisch gevormden belang erbij hebben om te waken tegen het ontstaan van een dergelijk verschil.

Schrijver betoogt, dat ik de voordeelen van de vereenigingsopleiding overdrijf. Al zou ik dit moeten toegeven, hetgeen echter niet het geval is, dan nog zijn de academisch gevormden reeds in hun eigen belang verplicht mede te werken aan de taak om te zorgen, dat de uit de „vrije Maatschappij” voortgekomen accountants zoo goed mogelijk zijn onderlegd en onder zoo streng mogelijke tucht staan. Een samenwerking tusssen beide groepen van accountants ware onmogelijk, indien een afgrond tusssen haar gaapte. Nu die afgrond in zooverre niet bestaat, dat tusssen de academisch gevormden en bepaalde categorieën van uit de „vrije maatschappij” voortgekomen accountants slechts een graduëel verschil aanwezig is, komt het mij nog steeds voor, dat voormeld doel bij het vrije accountantsberoep het best kan worden bereikt door samenwerking in één Vereeniging, die alle wetenschappelijk gevormde accountants omvat en waarvan de leden zelf in hoofdzaak de richting bepalen, waarin het best naar dat doel kan worden gestreefd.

De sub B vermelde stelling van den geachten schrijver moet derhalve m.i. luiden:

Tusssen de academische opleiding en die, welke is voortgekomen uit de leidende accountantsorganisaties, bestaat slechts een graduëel verschil en mag slechts een graduëel verschil blijven bestaan. Samenwerking tusssen de accountants, die gevormd zijn langs academischen weg en hun beroepsgenooten, die gevormd zijn langs den weg van het op te richten Instituut, is mogelijk en wenschelijk voor elk van beide categorieën. Die

samenwerking wordt op de beste wijze verkregen door een vrijwillige incorporatie in bedoelde Vereeniging, zoodat elke categorie door hare vertegenwoordigers invloed heeft op de houding van het peil van den Nederlandschen Accountantsstand.

BELASTINGVRAAGSTUKKEN

Red. P. K. NIEKERK

(Bijdragen en mededeelingen zende men aan den Secretaris der Redactie)

Vraagstukken van bedrijfseconomischen aard welke zich voordoen bij de toepassing van enkele belastingwetten

Het is een onmiskenbaar verschijnsel, dat het belastingwezen in de moderne volkshuishouding een steeds belangrijker plaats is gaan innemen. Doordat de bemoeiingen der overheidsorganen op allerlei terreinen zich voortdurend verder uitbreiden is ook het budget van staat en gemeente in het economisch geheel een post van groote beteekenis geworden. Het ligt natuurlijk niet in de bedoeling op de economische en sociale gevolgen hiervan op deze plaats nader in te gaan, doch ik wil slechts wijzen op de logische consequentie aan het bovenstaande verbonden, n.l. dat vraagstukken op het gebied der belastingheffing van algemeene beteekenis zijn geworden.

Wanneer men de voornaamste belastingwetten beschouwt, dan liggen daarin, van accountants standpunt bezien, belangrijke vraagstukken. Immers, bij de toepassing der belastingwetten komen, naast juridische, tal van vragen van bedrijfseconomischen en ook van comptabelen aard naar voren.

Het ligt in de bedoeling, onder deze rubriek belangrijke punten uit de voornaamste belastingwetten van bedrijfseconomische zijde te belichten. Daarnaast zullen dan wetwijzigingen en beslissingen, welke van algemeen belang zijn, besproken worden.

Teneinde in de materie eenige lijnen aan te geven volgt hieronder, bij wijze van inleiding, een overzicht van eenige punten uit de voornaamste belastingwetten, welke van voldoende belang geacht kunnen worden voor een nadere bespreking. Uit den aard der zaak is hierbij niet naar volledigheid gestreefd.

Wet op de Inkomstenbelasting.

Het element, dat, van accountants standpunt bezien, in deze wet het meest op den voorgrond treedt is het begrip: winst als belastbaar object. Het winstbegrip wordt in deze wet in hoofdzaak omlijnd door de artikelen 7, 10 en 11. Artikel 7 stelt op den voorgrond, dat voor hem, die een bedrijf uitoefent, de winst in dat bedrijf gemaakt, t.a.v. deze bron van inkomsten het belastbaar object vormt. Dit fundamentele artikel geeft aan het winstbegrip in fiscalen zin geen enkele nadere omschrijving. Blijkbaar heeft de wetgever hierdoor een soepele wettoepassing beoogd. Uit de Memorie van Toelichting blijkt, dat inderdaad de bedoeling is geweest om de toepassing der wet zooveel mogelijk aan de opvattingen in het bedrijfsleven te doen aanpassen.

Eenige nadere begrenzing van het winstbegrip wordt gegeven in de artikelen 10 en 11. Artikel 10 bepaalt o.m., welke elementen bij de bepaling van de belastbare winst als negatieve factoren in aanmerking mogen komen (of, om in de terminologie van de wet te blijven, van de onzuivere opbrengst mogen worden afgetrokken), terwijl artikel 11 aangeeft, welke factoren niet voor aftrek in aanmerking komen.

Het kan niet ontkend worden, dat deze wijze van behandeling van het winstbegrip min of meer fragmentarisch te noemen is en oogenschijnlijk voor een algeheele behandeling van dit vraagstuk weinig houvast biedt. Inmiddels is door de toepassing der wet en de daarmee samenhangende jurisprudentie een praktijk

gegroeid, die voor de behandeling van het fiscale winstvraagstuk wel diverse aanknooppunten levert. Van de vraagstukken, welke zich rondom het winstbegrip gevormd hebben zijn o.a. te noemen:

waardeering van voorraden;
of bepaalde uitgaven al of niet ten laste der winst mogen worden gebracht;
afschrijving op bedrijfsmiddelen en op vorderingen;
afschrijving op goodwill, patenten enz.;
winsten of verliezen, ontstaan bij den verkoop van bedrijfsmiddelen;
vorming van reserves.

Dit zijn alle onderwerpen, welke direct verband houden met het winstbegrip. Als nauw daarmee verband houdend zijn enkele andere punten te noemen: de vraag, of er al dan niet sprake is van de uitoefening van een bedrijf (wat van belang kan zijn voor de toelaatbaarheid van afschrijvingen) en de kwestie, welke zich voordoet bij de toepassing van art. 9d: of speculatie in fondsen en goederen al dan niet als bedrijfsmatig is te beschouwen.

Interessante vraagstukken doen zich ook voor bij de heffing van inkomstenbelasting van in het buitenland (d.w.z. buiten het Rijk in Europa) gevestigde personen en lichamen. Artikel 2 der wet bepaalt, welke niet binnen het Rijk wonende of gevestigde personen en lichamen vallen onder de heffing der Inkomstenbelasting. De verschillende belastingobjecten voor deze personen en lichamen zijn geregeld in art. 24 der wet (juncto art. 26). Een van deze objecten wordt gevormd door het persoonlijk of door een vertegenwoordiger, uitoefenen van een bedrijf of beroep binnen het Rijk, waarvan dan natuurlijk de uitoefening van een bedrijf verreweg de belangrijkste en meest voorkomende vorm is. In het 3e lid van art. 24 wordt een onderscheid gemaakt tusschen: bedrijven, waarvan de zetel binnen het Rijk is gevestigd en andere bedrijven. De redactie van dit gedeelte van art. 24 is niet zeer duidelijk, doch de bedoeling is als volgt: wanneer de zetel van een bedrijf, uitgeoefend door een „buitenlander”, binnen het Rijk is gevestigd, dan komt de geheele bedrijfswinst voor belastingheffing hier te lande in aanmerking, ook wanneer de bedrijfsuitoefening slechts gedeeltelijk in ons land geschiedt.

Is de zetel elders gevestigd, dan moet bepaald worden de winst, welke door de bedrijfsuitoefening binnen Nederland wordt gemaakt. Het is juist dit laatste geval, dat in de toepassing bijzondere moeilijkheden medebrengt. Hierbij zij opgemerkt, dat bedrijfsuitoefening in fiscalen zin ook aangenomen wordt, wanneer b.v. slechts één bedrijfsfunctie hier te lande wordt uitgeoefend. Zoo, wanneer bv. een in het buitenland (of Indië) gevestigde onderneming in Nederland een inkoopkantoor of een verkoopkantoor heeft. In het meerendeel van deze gevallen is de administratie er niet op ingericht om een afzonderlijk resultaat van het hier te lande uitgeoefende deel van het bedrijf tot uitdrukking te brengen, wat ook zeer begrijpelijk is. Het is een vraagstuk van bedrijfseconomischen aard om voor dergelijke gevallen uit te maken: is het mogelijk de winst naar rato van de bedrijfsfuncties te splitsen en zoo ja, hoe zal dit moeten gebeuren.

Een soortgelijk probleem als hierboven genoemd kan zich ook voordoen bij de toepassing van de bepalingen ter voorkoming van dubbele belasting. Om niet te uitvoerig te worden zij hier alleen in 't kort gewezen op de regeling die betrekking heeft op de belastingheffing in onzen koloniën.

Artikel 99, 1e lid bepaalt daaromtrent:

Indien een persoon, vallende onder art. 1a, tevens in Nederlandsch-Indië, Suriname of Curaçao aan een inkomstenbelasting